โอวาทวันลาสิกขา

โอวาทวันลาสิกขา

สมเด็จพระญาณสังวร

(สุวฑฺฒโน)

วัดบวรนิเวศวิหาร

วัดบวรนิเวศวิหาร
กุฏิหลวงกัมปนาทแสนยากร
3111102000186

โอวาทวันลาสิกขา

วันนี้ ท่านทั้งหลายได้มาขอขมา ด้วยมีความประสงค์ลาเพื่อลาสิกขาบท ท่านทั้งหลายได้สละฆราวาสวิสัยออกมาบวชอยู่จำพรรษา และศึกษาเล่าเรียนตลอดไตรมาสแล้ว ก็ได้ปฏิบัติกรณียะตามที่กำหนดไว้ทุกอย่างสำเร็จลงโดยสมบูรณ์ และได้มาลาตามกำหนดในวัน จึงชื่อว่าท่านทั้งหลายได้ปฏิบัติกรณียะสำหรับนวกภิกษุครบถ้วนสมบูรณ์ ก็ขออนุโมทนาอำนวยพรในกรณียะทุกอย่างที่ท่านทั้งหลายได้บำเพ็ญมา และต่อจากนี้ไป ท่านที่ประสงค์จะลาสิกขาก็จะได้ลาสิกขากลับไปเป็นฆราวาสปฏิบัติกรณียะของฆราวาสต่อไป

การเข้ามาบวชเรียนชั่วระยะเวลาดังนี้ เป็นธรรมเนียมที่ใช้กันในประเทศไทยมาช้านาน นับว่าแปลกจากประเทศอื่น ๆ แม้นับถือพระพุทธศาสนาสายเถรวาทด้วยกัน เช่น พม่า ลังกา ก็ไม่ปรากฏว่ามีธรรมเนียมอันนี้ แต่ว่าไทยเรามีธรรมเนียมดังนี้ เป็นการแสดงถึงอัชฌาสัยของคนไทยเราส่วนตัวเป็นพิเศษว่า เมื่อได้รับพระพุทธศาสนาแล้วก็ได้

มาใช้ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ที่กว้างขวาง ตลอดจนได้รับธรรมเนียมให้คฤหัสถ์มาบวชชั่วคราวนั้น เพื่อที่จะได้มารับการอบรมปฏิบัติในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าให้ติดเป็นนิสัย อุปนิสัยออกไป และเมื่อออกไปแล้ว ก็จะได้เป็นเครื่องประกันว่า จะเป็นคนดีเป็นที่เชื่อถือ เป็นที่นับถือของทุกคนในตระกูล ตลอดจนถึงคนทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง การเข้ามาบวชเรียนเพื่อรับการอบรมในระยะเวลาดังกล่าวนี้ ย่อมมองเห็นประโยชน์ เพราะฉะนั้น จึงได้นับถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันนี้ จึงขอให้ท่านทั้งหลายทุก ๆ รูป ได้มีความตระหนักว่า การเข้ามาบวชเรียนของท่านทั้งหลายในระยะเวลาอันสั้นจำกัดนี้ มิใช่เพื่อประโยชน์ในการอยู่เป็นสมณะ แต่เพื่อประโยชน์ในการที่จะออกไปครองบ้านครองเรือน ถ้าเพื่อประโยชน์ในทางสมณะก็จะต้องเป็นการบวชที่ถาวร ฉะนั้น ประโยชน์ในการออกไปครองบ้านครองเรือนนั้น จึงเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการที่ท่านทั้งหลายเข้ามาบวชเรียนเป็นประการแรก เพราะว่าการครองเรือนนั้นจะต้องมีคุณธรรมสำหรับปฏิบัติ ไม่ใช่ว่ามีความรู้ความสามารถในศิลปวิทยาการทางอาชีพทางโลกอย่างดีอย่างเดียว จำเป็นจะต้องมีคุณธรรมสำหรับประพฤติ

ปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง ศิลปวิทยาการสำหรับประกอบอาชีพทางโลกนั้น ท่านทั้งหลายก็ได้เรียนมาน้อยหรือมากตามสมควรแก่ภาวะของตนแล้ว แต่ว่าคุณธรรมต่าง ๆ สำหรับเป็นเครื่องประดับจิตใจประดับความรู้นั้น เป็นสิ่งที่ท่านทั้งหลายพึงศึกษาจากพระพุทธศาสนา และโดยเฉพาะจากการเข้ามาบวชเรียนครั้งนี้ เมื่อเทียบเวลากันแล้ว เวลาแห่งชีวิตของคนเราอย่างมากก็ ๑๐๐ ปี ไม่มากกว่านี้ เวลาที่เข้ามาบวชเรียนเพียง ๓ เดือนเศษ ๆ นี้ เมื่อเทียบกับเวลาของชีวิตทั้งสิ้น แม้จะน้อยกว่า ๑๐๐ ปีมาก ก็นับว่าเป็นเวลาที่สั้นนิดเดียวเท่านั้น ส่วนเวลาที่ท่านทั้งหลายจะต้องไปประกอบอาชีพครองบ้านครองเรือนเป็นฆราวาสนั้น เป็นเวลาที่ยาวไกลนาน ฉะนั้น เวลาที่บวชเรียนเพียง ๓ เดือนกว่า ๆ ที่นับว่าสั้นนิดเดียวนี้ ถ้าหากว่าท่านทั้งหลายไม่ทอดทิ้งเสีย แต่เมื่อสึกออกไปแล้วก็หมั่นระลึกถึงและฟังเทศน์บ้าง อ่านหนังสือธรรมะบ้าง เป็นครั้งเป็นคราว และตั้งใจปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันควรแก่ภาวะของตนซึ่งมีอยู่พร้อมแล้ว ตามที่ท่านทั้งหลายได้เล่าเรียนมา เวลาที่บวชจำกัดนิดเดียวนี้ ก็จะกลายเป็นประโยชน์หนักหนา ทำให้ท่านทั้งหลายได้ประสบความสวัสดีในการครองเรือน และประสบความ

สวัสดีในการงาน และจะได้รับความสำเร็จแม้ว่าจะต้องพบอุปสรรค หรือจะต้องพบความขัดข้องในบางครั้งบางคราว หรือจะต้องเสียสละเพราะเหตุประพฤติธรรมะ แต่ว่าธรรมะที่ได้ศึกษาเล่าเรียนนี้ ย่อมจะช่วยได้ในเมื่อท่านทั้งหลายได้ระลึกถึง และนำไปพิจารณากับการที่ท่านทั้งหลายจะต้องเสียสละไปบ้าง เพราะเหตุที่ประพฤติธรรมะนั้น ความดีที่ท่านทั้งหลายได้รับก็จะคุ้มค่าหรือยิ่งกว่า

ความเห็นคุณค่าของความดีอันควรแก่ภาวะของตน ยิ่งกว่าคุณค่าของวัตถุอันจะพึงได้มาในทางที่ไม่ชอบ ข้อนี้เป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการบวชเรียน และนอกจากนี้ ความมีคุณสมบัติทางจิตใจอย่างสูง เช่นว่าความกตัญญูในมารดา บิดา ในผู้มีพระคุณ ความรักความรู้จักรับผิดชอบในครอบครัว และความรู้จักที่จะทำตนให้เป็นมิตรที่ดีของมิตรทั้งหลายเป็นต้น ตามหลักของทิศ ๖ ซึ่งนับว่าเป็นหลักธรรมสังคมอันสำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนาเหล่านี้ย่อมเป็นข้อสำคัญ เป็นวัตถุประสงค์แต่ละประการของการที่ท่านทั้งหลายเข้ามาบวชเรียน

เพราะฉะนั้น ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้ตระหนักในความสำคัญเหล่านี้ และให้ถือเอาความประพฤติที่จะไปแสดง

ออกหลังจากที่ลาสิกขาไปแล้วนี้แหละให้เป็นประกาศนียบัตรสำคัญที่สุด ประกาศนียบัตรที่เป็นกระดาษ ตลอดจนถึงหนังสือตำรับตำราต่าง ๆ นั้น ย่อมเป็นอุปกรณ์ และก็เป็นเครื่องแสดงเครื่องชี้ตามธรรมเนียมการสอบเท่านั้น แต่ว่าความประพฤติที่จะแสดงออกไปนี้ ย่อมเป็นประกาศนียบัตรอันสำคัญ คนทั้งหลายย่อมจะมองความประพฤตินี้เป็นข้อสำคัญ เขาไม่คำนึงถึงประกาศนียบัตรหรือดูสิ่งอื่น แต่เขาจะดูความประพฤติว่า ลูกหลานของเรา สามีของเรา เพื่อนของเรา เขามาบวชแล้ว ๓-๔ เดือน สึกออกไปแล้วเป็นอย่างไร มีความดีอะไรเปลี่ยนขึ้นมาบ้าง อันนี้เป็นข้อสำคัญที่ท่านทั้งหลายจะต้องเตือนใจตนเองอยู่เสมอ ถ้าหากว่าท่านทั้งหลายได้มีความบกพร่องอันใดมาแต่ก่อนบวช เช่นว่ามักจะไม่เอาใจใส่ในการงาน ชอบหลบเลี่ยง หรือว่ามีครอบครัวแล้ว ก็ไม่ค่อยรับผิดชอบ ไม่ค่อยเอื้อเฟื้อในมารดาบิดา ไม่ค่อยคำนึงถึงลูกเต้าที่มีอยู่ ชอบเที่ยวเตร่บ้างอะไรพรรณนี้เป็นต้น เมื่อท่านทั้งหลายสึกออกไปแล้ว ก็ขอให้กลับความประพฤติเช่นนั้นเสีย ให้กลับเป็นผู้ที่แสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดา มีความรับผิดชอบในการงาน อันเป็นหน้าที่ไม่ทอดทิ้ง มีความรักความรับผิดชอบในครอบครัว

ภรรยาและบุตรธิดา และกลับความประพฤติที่บกพร่องต่าง ๆ ให้ดีขึ้นตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ตามที่สอนไว้ในหมวดคิหิปฏิบัติ ความประพฤติที่แสดงออกนี้แหละ เป็นตัวประกาศนียบัตร และเมื่อท่านทั้งหลายได้แสดงออกไปในทางที่ดีที่ชอบดั่งนี้แล้ว ก็จะได้รับความยกย่องสรรเสริญจากมารดาบิดา จากครอบครัว จากมิตรสหาย ว่าการเข้ามาบวชนี้ไม่เปล่าประโยชน์ แม้จะเป็นเวลา ๓ เดือนกว่าก็ได้ประโยชน์คุ้มค่า ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง และเขาทั้งหลายก็จะพากันดีใจ พากันอนุโมทนา ตลอดจนถึงอนุโมทนาถึงครูบาอาจารย์ ถึงพระพุทธศาสนาว่า สามารถที่จะสั่งสอนที่จะอบรมลูกเขา ผัวเขา เพื่อนเขาเป็นต้นให้ดีขึ้นได้ แต่ถ้าท่านทั้งหลายไม่ประพฤติอย่างนั้นแล้ว เสียกันหมดประกาศนียบัตรคือ ความประพฤติที่ท่านทั้งหลายจะแสดงออกไปหลังจากการลาสิกขานี้ ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามดังที่กล่าวแล้ว เขาจะมีความเสียใจว่าการบวชไม่เป็นประโยชน์ และก็จะพากันโทษว่า อุปัชฌาย์อาจารย์พระพุทธศาสนาว่า ไม่สามารถที่จะช่วยกล่อมเกลาความประพฤติของผู้ที่จะมาบวชดังกล่าวให้ดีขึ้นได้

ฉะนั้น ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้สำนึกไว้ดั่งนี้ และ

ก็ตั้งใจที่จะได้ถือเอาประโยชน์ของการบวชดังกล่าวให้เต็มที่ ด้วยการที่แสดงออกมาทางความประพฤติดีกว่าที่ก่อนเข้ามาบวช และให้ความประพฤตินี้แหละเป็นตัวประกาศนียบัตรที่สำคัญ

อนึ่ง ในวัดนี้ท่านสั่งกันมาให้อุปัชฌาย์ อาจารย์สอนแก่สัทธิวิหาริกอันเตวาสิก ผู้ที่จะลาสิกขาออกไปว่าให้ตั้งใจรักษาศีล ๕ ซึ่งเป็นศีลของคฤหัสถ์ไว้โดยปกติ คือ เว้นจากการฆ่า เว้นจากการลัก เว้นจากประพฤติผิดประเพณีในทางกาม เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราเมรัย อันเป็นฐานแห่งความประมาท แต่ถ้าในชีวิตของฆราวาสจะต้องล่วงละเมิดศีล ๕ เหล่านี้ ในข้อใดข้อหนึ่งในบางครั้งบางคราว ก็ให้พิจารณาว่าเป็นความจำเป็นที่เกิดขึ้น และเมื่อความจำเป็นที่เกิดขึ้นนั้นผ่านไปแล้ว ก็ขอให้กลับมาถือศีลใหม่ ให้เห็นว่าศีล ๕ นี้ เป็นศีลจำเป็นที่พึงรักษาโดยปกติ แต่เมื่อมีความจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดเข้ามาขัดขวางก็อาจล่วงไปบ้างเป็นบางครั้งบางคราว เช่นผู้ที่จะต้องไปปฏิบัติหน้าที่สงครามดั่งนี้เป็นต้น ถ้าได้ตั้งใจพิจารณาอยู่ดั่งนี้แล้ว ก็อาจรู้สึกด้วยตัวเองว่า เราทุกคนจะสามารถรักษาศีล ๕ ไว้ได้มาก เพราะว่าโดยปกติแล้ว ทุก ๆ คน

ก็ไม่ได้มีจิตเจตนาที่จะล่วงศีลข้อใดข้อหนึ่ง ปกติเป็นอย่างนั้นจริง ๆ เพราะฉะนั้น ก็ควรที่จะรักษาปกติอันนี้ไว้ คือตั้งใจสมาทานรักษาศีลไว้ประจำอยู่เสมอ และเมื่อมีเหตุอะไรเข้ามาเป็นความจำเป็น ก็ให้พิจารณาก่อนว่าจำเป็นหรือไม่ ถ้าไม่จำเป็นก็อย่าไปละเมิด อย่าไปทำ เช่นว่าการฆ่าสัตว์ เมื่อมีการฆ่าชนิดไปล่าสัตว์เล่นดั่งนี้ ไม่เป็นความจำเป็นก็ไม่ควรไปกระทำ ดั่งนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณา และปฏิบัติตามที่ท่านได้สั่งกันมาดั่งนี้

และในที่สุดก็ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและอำนาจบุญกุศล จงอภิบาลรักษาท่านทั้งหลายให้ปราศจากทุกข์ภัยโรค และให้เจริญ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เป็นพลวปัจจัยให้สามารถที่จะประกอบกรณียะอยู่ในฆราวาสวิสัย ด้วยความสุข ความเจริญ ยิ่ง ๆ ขึ้นไปทุกท่านเทอญ.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
นายเฉลียว โพธิเกษม ผู้พิมพ์โฆษณา โทร. ๒๘๑๗๗๙๐